כי קא"ר מאיר בנדר בנדבה לא קאמר והא קתני כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן תני נדב בנזיר ובקרבן מאי שנא נודר דלא דלמא אתי בה לידי תקלה נדבה גמי לא דלמא אתי בה לידי תקלה כהלל הזקן דתניא [6]אמרו על הילל הזקן שלא מעל אדם בעולתו כל ימיו מביאה כשהיא חולין לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה הניחא נדבה דקרבנות נדבה דנזירות מאי איכא למימר סבר לה כשמעון הצדיק [7]דתניא אמר (רבי) שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא אלא אחד פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית להשחית את שערך זה הנאה אמר לי רועה הייתי לאבא בעידי הלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי ופחז עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם אמרתי לו רשע למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך במי שהוא עתיד להיות רמה ותולעה העבודה שאגלחך לשמים מיד עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו בני כמוך [8]ירבו נוזרי נזירות בישראל עליך הכתוב אומר [9]איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' מתקיף לה רבי מני מאי שנא אשם נזיר טמא דלא אכל דאתי על חטא כל אשמות נמי לא ליכול דעל חטא אתו א"ל ר' יונה היינו טעמא כשהן תוהין נוזרין וכשהן מטמאין ורבין עליהן ימי נזירות מתחרטין בהן ונמצאו מביאין חולין לעזרה אי הכי אפילו נזיר טהור נמי נזיר טהור לא דאמודי אמיד נפשיה דיכול לנדור ואיבעית אימא אפילו

כי קאמר ר"מ בנדר בנדבה לא קאמר. דקרא לא חייבי אלא בנדרים ולא בנדבה: **והקפני כנדבותם נדר בנזיר ובקרבן.** דאלמא שהכשרים נודרים והיכי מצית לאוקמי כר"מ: **ומפרלינן תני נדב.** ופירשו רבותי דהך קושיא בדין הוא דהוה מצי לאקשויי לה מגופא דמתני' דהא מתני' משמע שאין הכשרים נודרין מדקתני כנדרי כשרים לא אמר כלום ונתר הכי קתני נדר אלא דמעיקרא דייק מתני' גופא דמפליג בין נדר לנדבה מני ונתר דאוקי לה כר"מ דייקינן היכי קתני נדר. ואינו נראה לי אלא ה"ק בשלמא אי לא מוקמינן לה כר' מאיר מצינן לפרושי דנדר של כשרים מתוך שהוא ברצון גמור וכשר הדבר לעשות כן נדבה מקרי ואע"ג דאי אמרינן הכי לא שמעינן ליה לתנא דמפליג בין נדר לנדבה ועיל אמרי' בפשיטות מאן תנא דשני ליה בין נדר לנדבה לעיל אמרינן הכי משום דקושטא דמילתא היא אבל הש"ס גופיה דחי לה לאידך גיסא ולומר דלאו רבי מאיר היא ולא שני לן בין נדר לנדבה ומתרצא מתני' שפיר אלא אי אמרת רבי מאיר היא היכי מיקרי נדר דקרבן נדבה והרי כיון שאין הנדר ראוי לכשרים אי אפשר שיקרא נדבה: **נדבה גמי דלמא אתי בה לידי תקלה.** דאע"ג דאמר הרי זו דלמא פשע ומאחר להביא יותר משלש רגלים: **כהלל הזקן.** אם אמר על בהמה המונחת בעזרה כנדבת כשרים נדר בקרבן שהרי כשרים מביאין בהמתן לעזרה[3] ומקדישין אותה כדרך שהיה נוהג הלל הזקן: **מביאה חולין לעזרה.** לאו בעזרה אלא בפתח העזרה: **נדבה דנזירות מאי איכא למימר.** כלומר היאך כשרים מתנדבין נזירות והא אין להו למיתם דלמא אתו לידי תקלה: ה"נ **כשמעון הצדיק** ולא גרסי' סבר לה. והכי פירושא דכל שנדר מתוך עניין זה כל כך כוונתו לרוויה דליכא למיתם לבא לידי תקלה: **אשם נזיר טמא.** שהתחיל למנות ונטמא במת שסותר מנינו ומביא קרבן ומונה כתחלה: **ופחז יצרי עלי.** מיהר מל' פחז כמיסד[4] ובקש לטרדני מן העולם לילך אחרי מראה עיני: **נזיר להזיר לה'.** שנזירתו לשם שמים: **משום דאתי על חטא.** שנטמא: **כשהן תוהין נוזרין.** כשהן מתחרטין על מעשיהן הרעים: **ורבין עליהם ימי נזירות.** שמתחלה לא נתכוונו אלא לשלשים יום: **מביאין חולין לעזרה.** לאו דוקא שכל זמן שלא התירן חכם נזירותן קיימת וקרבנותיהן חובה עליהן אלא כעין חולין קאמר שמתוך שאין כוונתן רצויה אף קרבנותיהן אינן רצויין. אבל בהך גברא שבא מן הדרום ליכא למיתם להכי שכיון שהיתה כוונתו כל כך רצויה בתחלה אגן סהדי שלא נתחרט: תני

דנזיר] אינו נעקר בחרטה אלא על ידי התרת חכם אלא כעין חולין בעזרה וה"ה גמי דלא הוה אכל קרבנותיו שהביא אחר שמנה נזירות טהרה דכיון שנתחרט בטומאתו הוי כאילו נעקר נדרו ואף קרבנות סוף נזירות הם כחולין בעזרה אלא נקט אשם דפסיקא ליה לפי שאין נזיר טהור מביא אשם אבל זה שהיה נדיק גמור היה קיים ליה שלא נתחרט בהתרך ימי טומאתו: תני נדב. ואע"ג דבקרא כתיב תדור נדבה גמי קרי תדור דלאו אורמיה בקרא למימר תנדב:

עין משפט נר מצוה

מב א מיי' פי"ג מהל' נדרים הל' כג וסי' מהל' מזיחות הלכה יד טוש"ע י"ד סימן רג סעי' ז:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַיְ׳:

במדבר ו ב

מוסף רש"י

שלא מעל אדם בעולתו. שלא היה שום בין הקדישה לשחיטה שיבאו בה לידי מעילה (פסחים סו:). **תלתלים.** לשון תלויים (שה"ש ה יא). **בבבואה.** דמות קלסתר פנים (קדושין פ:). **ופחז עלי יצרי.** ומהר עלי יצרי והביאני לידי הרהור (נדר ד:).

תוספות

והא קתני בנדבתם. פירש מגופיה דמתני' מיקמי ליה דקתני בנדבתם והלל קתני נדר וי"ל דאין ה"ג ולשנויא ניחא הכל: בהלל הזקן שבביאין בעזרה. וא"ת אמתי היכי קרי ליה נדבת כשרים הא ליכא שריותא כ"א בהלל כשהבהמה בעזרה ומתני' משמע בכל ענין ועוד דהא מינה נדרי קרבן אבל נדרי דקונם בגון שאוסר בכר עליו אתם לא שייך טעם זה ואומר הר"ר אליעזר כיון דכשרים מתנדבים בשום לד בעזרה גם חוץ לעזרה גמי תפיס שפיר הנדבה בלשון זה ואף על גב דכשרים לא מתנדבים בה"ג אבל נדרי כשרים לא הוו בלל בשום לד אף כשהיא בעזרה גמי איכא תשמיש שמא תמות ויהא חייב בחטאת ואתי לידי תקלה דבל תאחר הלכך בנדרי כשרים לא אמר כלום: בשהן תוהין נודרין. מוהין לשון ומזיחא על הרלאזומות כלומר כשהן תוהין בעזומותיהם ודוחגין מן הקרבנות נודרין להנין מן הקרבנות וכשרבים עליהם ימי טומאה מתחרטין:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כי קאמר ר' מאיר אסור בנדר בנדר:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) רש"י ד"ה נדבה גמי וכו' אבל בכל תאחר לא וכו' כ"כ בסוגיא קמייתא דל"ה דף ד איתא להדיא דאף בנדבה עובר בכל תאחר. וכבר הרגישו בזה בשו"ת פנים מאירות מ"א סי' לט. ובשבות יעקב מ"ב סי' ג יעוש"ה מה שתירלו:

פירוש הרא"ש

בי קאמר ר"מ בנדר בנדבה לא קאמר. ולהכי תנא נדר לאפוקי נדבה: ופריך היכי משמע לה למשום דתנא נדר בא למעוטי נדבה והא קתני כנדבתם נדר בנזיר ובקרבן והאי נדר ע"כ נדבה היא משום דכשרים אינם נודרין: ומשני תני נדב. ודרך התנא לעשות בין נדר לנדבה אבל לעולה לא קרי לנדר נדבה: מ"ש נדר דלא דלמא אתי בה לידי תקלה כל תאחר נדבה גמי דלמא אתי לידי תקלה למעוטי בה: בהלל הזקן. דאיתי מפרשים שפירשו וכיון דמשכחת לה נדבה בכשרים כי אמר כנדבתם בנדבת כשרים תלינן ולי נראה כיון דכשרים אינם מתנדבים אם אין הבהמה עומדת בעזרה כי אמר כנדבתם כשרים לא אמר כלום אלא כשהבהמה עומדת בעזרה: שאגלחך לשמים. שאקבל עלי נזירות ותהיה מגלחתי לשם שמים: **עליך אמר קרא** איש כי יפליא וגו'. וכמיב קדוש יהיה כיולא בך קראי הכתוב קדוש: משום דאתי על חטא. וגבלי הוא לאדם אשם לאכול דבר שקרב על חטא: כל אשמות גמי. וכ"ש חטאות אלא משום דאייתי באשם נקט אשמות: כשהן תוהין. נהגלין על פורענותם ומולין אותו בעונותיהם ומהרהרין תשובה בלבם ונודרין: **ונמצאו מביאין חולין בעזרה.** ולאו דוקא חולין בעזרה להגדל [נ"א

ג) [פסחים סו:], **ב)** מזיר ד: [תוספתא שם פ"ד], **ג)** [מנחות קו.], **ד)** [בראשית מט],

אפילו תימא רבי יהודה כי א"ר יהודה בנדבה בנדר לא אמר והקתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מ"ש נודר דלא דילמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי דילמא אתי (ה) לידי תקלה רבי יהודה לטעמיה דאמר אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה תינח נדבה דקרבנות נדבה דנזירות מאי איכא למימר רבי יהודה לטעמיה דתניא (ו) רבי יהודה אומר חסידים הראשונים היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי שיתחייב קרבן חטאת למקום ר' שמעון אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודה וארבעה מיני לחמה מתנדב ומביא אבל בנזירות לא התנדבו כדי שלא יקראו חוטאין שנאמר [1]וכפר עליו מאשר חטא על הנפש אמר אביי שמעון הצדיק ורבי שמעון ור' אלעזר הקפר [2]כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי שמעון הצדיק ורבי שמעון הא דאמרן ורבי אלעזר הקפר ברבי (ג) [3]דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בנזיר טמא כתיב משום דשנה בחטא הוא: **מתני'** [4]האומר (לחבירו) [5]קונם קונח קונם הרי אלו כינויין לקרבן חרק חרך חרף הרי אלו כינויין לחרם [2]נזיק נזיח פזיח הרי אלו כינויין לנזירות [2]שבותה שקוקה נודר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה: **גמ'** איתמר [6]כינויין ר' יוחנן אמר [7]לשון אומות הן ר"ש בן לקיש אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו וכן הוא אומר [2]בחדש אשר בדא מלבו וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין דלא לימא קרבן ולימא קרבן דילמא אמר קרבן לה' ולימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה ותניא [7] רבי שמעון אומר מנין

אפילו תימא רבי יהודה כי א"ר יהודה בנדבה בנדר לא אמר והקתני טוב מזה ומזה נודר ומקיים תני נודב ומקיים מ"ש נודר דלא דילמא אתי בה לידי תקלה נדבה נמי דילמא אתי (ה) לידי תקלה רבי יהודה לטעמיה דאמר אדם מביא כבשתו לעזרה ומקדישה וסומך עליה ושוחטה תינח נדבה דקרבנות נדבה דנזירות מאי איכא למימר רבי יהודה לטעמיה דתניא (ו) רבי יהודה אומר חסידים הראשונים היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהם מה היו עושין עומדין ומתנדבין נזירות למקום כדי שיתחייב קרבן חטאת למקום ר' שמעון אומר לא נדרו בנזיר אלא הרוצה להביא עולה מתנדב ומביא שלמים מתנדב ומביא תודה וארבעה מיני לחמה מתנדב ומביא אבל בנזירות לא התנדבו כדי שלא יקראו חוטאין שנאמר [1]וכפר עליו מאשר חטא על הנפש אמר אביי שמעון הצדיק ורבי שמעון ור' אלעזר הקפר [8]כולן שיטה אחת הן דנזיר חוטא הוי שמעון הצדיק ורבי שמעון הא דאמרן ורבי אלעזר הקפר ברבי (ג) [3]דתניא ר' אלעזר הקפר ברבי אומר וכפר עליו מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא שציער עצמו מן היין והלא דברים ק"ו ומה זה שלא ציער עצמו אלא מן היין נקרא חוטא המצער עצמו מכל דבר על אחת כמה וכמה מכאן כל היושב בתענית נקרא חוטא והדין קרא בנזיר טמא כתיב משום דשנה בחטא הוא: **מתני'** [4]האומר (לחבירו) [5]קונם קונח קונם הרי אלו כינויין לקרבן חרק חרך חרף הרי אלו כינויין לחרם [2]נזיק נזיח פזיח הרי אלו כינויין לנזירות [2]שבותה שקוקה נודר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה: **גמ'** איתמר [6]כינויין ר' יוחנן אמר [7]לשון אומות הן ר"ש בן לקיש אמר לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו וכן הוא אומר [2]בחדש אשר בדא מלבו וטעמא מאי תקינו רבנן כינויין דלא לימא קרבן ולימא קרבן דילמא אמר קרבן לה' ולימא קרבן לה' דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה ותניא [7] רבי שמעון אומר מנין

אפילו תימא רבי יהודה דריש להו לקראי כר' מאיר דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. מיהו בהא פליג עליה דר' מאיר דלרבי מאיר קרא דנקט נודר הוא הדין לנודב ולדידיה דוקא נודר אבל נודב טוב מזה ומזה: רבי יהודה לטעמיה. דאמר דכסרין מתאוין להביא קרבנות של חובה וממון כך הם עודרין בנזיר וכיון שלבוותה זו הם עושים מיקרי נדבה: **ד' מיני לחמה.** ממן וג' מינים של מצה חלות רקיקין רבוכין: **כולן כשיטה אחת הן.** מיהו לא אמרו ממש דבר אחד דלשמעון הצדיק דוקא מיר טמא הוא שנקרא חוטא ולאו משום דמצער עצמו אלא לר' שמעון ולר' אלעזר הקפר אפילו מיר טהור נקרא חוטא מיהו כולן שוין דאיכא חטא בנזירות: **והדין קרא בנזיר טמא כתיב.** לר' שמעון ולרבי אלעזר הקפר פריך דאיהו לשמעון הצדיק לא קשיא מידי דאיהו קאמר דוקא מיר טמא נקרא חוטא: **משום דשנה בחטא.** שציער עצמו ונטמא. ויתורא דעל הנפש קא דריש דאי מחטא טומאה בלחוד קאמר הוה ליה למיכתב מאשר חטא ומו לא על הנפש ל"ל: **מתני' האומר הרי אלו כינויין לחרם.** וגגליל אפילו בסתם אסור דמשמע חרמי גבוה לפי שאין מכירין בחרמי הכהים וביהודה דוקא במפרש חרם של בדק הבית וכדאיתא לקמן בפ' ואלו מותרין (דף יח:): **נדר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה.** במוהי כמו למשה בשבועת משה דכתיב (שמות ג) ויואל משה והכי איתא בירושל' (ו). והאי דקאמר נדר במוהי ולא קאמר שבועה שקוקה במוהי אפרש בגמ' (ח) בס"ד: **גמ' לשון אומות הם.** דקרו קרבן בהני לישני: **שבדו להם חכמים.** שחדשו מלבם: **דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן.** ומש"ה תקנו קונם כי היכי דלימא קונם בלחוד דאילו אמר קרבן אמר לשם כלישנא דקרא. ובחרמים נמי אע"ג דביהודה לא סגי ליה במרם בלחוד שסתם חרמים ביהודה אינם לבדק הבית מיהו אם אמר חרם הוה אמר לשם כדכתיב אבל כי אמר חרך היון דלאו לישנא דקרא הוא לא הוה אמר לשם אלא לבדק הבית:

וע"ה

פני נודב ומקייים. ור' יהודה דריש להו לקראי כר' מאיר דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר. מיהו בהא פליג עליה דר' מאיר דלרבי מאיר קרא דנקט נודר הוא הדין לנודב ולדידיה דוקא נודר אבל נודב טוב מזה ומזה: **רבי יהודה לטעמיה.** דאמר דכסרין מתאוין להביא קרבנות של חובה וממון כך הם עודרין בנזיר וכיון שלבוותה זו הם עושים מיקרי נדבה: **ד' מיני לחמה.** ממן וג' מינים של מצה חלות רקיקין רבוכין: **כולן כשיטה אחת הן.** מיהו לא אמרו ממש דבר אחד דלשמעון הצדיק דוקא מיר טמא הוא שנקרא חוטא ולאו משום דמצער עצמו אלא לר' שמעון ולר' אלעזר הקפר אפילו מיר טהור נקרא חוטא מיהו כולן שוין דאיכא חטא בנזירות: **והדין קרא בנזיר טמא כתיב.** לר' שמעון ולרבי אלעזר הקפר פריך דאיהו לשמעון הצדיק לא קשיא מידי דאיהו קאמר דוקא מיר טמא נקרא חוטא: **משום דשנה בחטא.** שציער עצמו ונטמא. ויתורא דעל הנפש קא דריש דאי מחטא טומאה בלחוד קאמר הוה ליה למיכתב מאשר חטא ומו לא על הנפש ל"ל: **מתני' הרי אלו כינויין לחרם.** וגגליל אפילו בסתם אסור דמשמע חרמי גבוה לפי שאין מכירין בחרמי הכהים וביהודה דוקא במפרש חרם של בדק הבית וכדאיתא לקמן בפ' ואלו מותרין (דף יח:): **נדר במוהי הרי אלו כינויין לשבועה.** במוהי כמו למשה בשבועת משה דכתיב (שמות ג) ויואל משה והכי איתא בירושל' (ו). והאי דקאמר נדר במוהי ולא קאמר שבועה שקוקה במוהי אפרש בגמ' (ח) בס"ד: **גמ' לשון אומות הם.** דקרו קרבן בהני לישני: **שבדו להם חכמים.** שחדשו מלבם: **דילמא אמר לה' ולא אמר קרבן.** ומש"ה תקנו קונם כי היכי דלימא קונם בלחוד דאילו אמר קרבן אמר לשם כלישנא דקרא. ובחרמים נמי אע"ג דביהודה לא סגי ליה במרם בלחוד שסתם חרמים ביהודה אינם לבדק הבית מיהו אם אמר חרם הוה אמר לשם כדכתיב אבל כי אמר חרך היון דלאו לישנא דקרא הוא לא הוה אמר לשם אלא לבדק הבית:

וע"ה

מג א מיי' פ"א מהל' נדרים כ"ל עז סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סי' רז:

מד ב מיי' פ"א מהל' מחירות הל' ה סמג עשין קמו:

מה ג מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' לא: סעי' י:

מו ד מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה ופ"א מהל' נדרים כל עז ופ"א מהל' מחירות הל"ח סמג שם טוש"ע יו"ד סי' רז וסי' לא: סעי' י:

מוסף רש"י

אדם מביא כבשתו לעזרה. לפתח העזרה, שאין מביאין חולין לעזרה, ומקדישה ואחר כך מכניסה ושוחטה מיד (ראה"ה בשמו). וכפר עליו. בנזיר כתיב, מאשר חטא על הנפש. משמע שחטא בנפש אדם (ב"ק צא:). לשון אומות הן. והתורה אמרה כל לשון (שם).

פי' הרא"ש (המשך)

נדר דקאי בנדרים ומשום דבמוהי איכא מענין שבועה דבעוקה דהוו להו לשון אומות או לשון שבדו להם חכמים ובמוהי איכא מענין אומן כיוויין אלא לפי שהוא לשון שבועה הפסיק ושנה ביויהם נדר ומה שהקדיש נזירות לשבועה משום דבעי למתני גבי הדדי אותם שיש בהם ג' לשונות של כנויין: גמ' לשון אומות הם. בלשונם קורין לקרבן קונם או קונח או קונם: לשון שבדו להם חכמים. כדי לעשות הרחקה דלא ליתא קרבן לשם זה עלי ופעמים יקדיש השם לקרבן ונמלך מלגמור דבריו ולזהר ומתוך שהזכיר שם שמים לבטלה ובאלה הלשונות לאו חכמים שהיו לענני שפה אלא היו בקיאין לדבר עברית מדברים בהם ומקנו אותם לכנויים ולא בשביל אלו האומות קרוין ללשון יותר משאר האומות: מ"ד בכנויי ביניים אסורין קסבר לשון אומות הם. וכיון דדאוריתא ניתנו אמרו ואפי' כינויי כיוויים ועוד כיון דלשון אומות הם אין לכל העם שפה אחת שאותם הרחוקים מעיקר הלשון אין להם שפה ברורה כמותם ומבניים הלשון במקצת: קסבר לשון שבדו חכמים הם. ואין לנו אלא מה

אבע"א כי קאמר ר' יהודה בנדר אבל בנדבה לא קאמר: **נדבה נמי אתי לידי תקלה.** ומשני ר"י לטעמיה ה"מ לשויי כדלעיל אלא אתאי כרבי יהודה בנופיה וכן בסמוך [נב:] נזירות מייתי מר' יהודה חסידים הראשונים וכו' מהאי טעמא אע"ג דהוה מצי לשנויי כדלעיל: **רבי יהודה אומר אדם מביא כבשתו בעזרה.** ואם תאמר וליגשה קמא דאוקמינא פלוגתייהו בנדר ואפי' בנדר שרי ר' יהודה הא דקתני הכא אדם מביא כבשתו וכו' אלמא מייש רבי יהודה לתקלה ואפי' בנדבה לא שרי אלא בכה"ג לכ"ש בנדר דמיתסר וי"ל דאיכא למימר עלה טובה קמ"ל וא"ת והא בתוספתא קתני ר' יהודה אבל כשרים מופס שפיר דנדבה משמע מאהבה דכתיב (הושע יד) אהבם נדבה אלמא נדבה משמע מאהבה וכן בתוספ' קתני כנדבת הרשעים לא אמר כלום לפי שאין הרשעים מתנדבין כלום ואע"ג דכמה מתנדבים בלשון נדבה ואומרים הרי זו עולה מ"מ לא מיקרי נדבה משום שאין עושין מנדבת לבם מאהבה רק מדאגת יסוריס מעוותיהם כנדבת הרשעים אינו קרוייין נדבה לפי שאין עושין מאהבה המקום נדרי כשרים נמי אינו קרוי נדר כיון שאין עושין מדאגת יסורים אלא מאהבה (אלא) קרוי נדבה ולכך קרי נזירות כשרין נדבתם אע"ג דבלשון נדר נמי דכל נזירות בלשון נדר הוא: (הכשרים כאן הם אלא כמקרבן וכל"ל בדף ט ע"ב ד"ה בהלל הזקן כו' סה"ד כלום. אח"כ ד"ה דנזירות מאי כו' אח"כ ד"ה בהכן תוהין כו'. אח"כ ד"ה ואנע"ש כו' וד"ה נדבה וד"ה ר' יהודה אדם ד"ה אמר אביי כו' אח"כ ד"ה כולן שיטה כו' אח"כ ד"ה דשנה בחטא אח"כ ד"ה מרק חרך): וכן הוא אומר בחדש אשר בדא מלבו. וכה"ג לא אשכחן בעלמא: ה"ג **דלא לימא** קרבן **ולימא** קרבן **דלמא אמר** קרבן לה' **דלמא אמר** לה' **ולא אמר** קרבן. ובאלי טעמא שייך בכולהו [כמו] בנדרים כדאמר הש"ס בנזיר דלא לימא לה' הריני נזיר כדכתיב נזיר לאיזה לה' (במדבר ו) ואמרם דלא לימא לה' מרם כדכתיב אשר יאמרם אליו לה' (ויקרא מ) וכן שבועה דכתיב שבועת ה' תהיה וגו' (שמות כב) ומשום דעיקר מכילתין בנדרים נקטו לפרושי הכי בנדרים דוקא:

תוספות

והלא מיד שנדר קם ליה בבל יאכל ובבל ישתה ואיכא תשלה לתקלה שמא יעבור ומשני כי היא דשמעון הצדיק דנדר כדלעיל אלא שאיש מאהבה ולכך קרי ליה נדבה כדכתיב (שמות לה) כל נדיב לב וא"א והלא כל הכשרים שמתנדבים לשם שמים נדרים כשרים אמאי לא אמר כלום אף כי שמא יה מתכוון לשם שמים מופס שפיר הלשון כיון שיש כשרים שנודרים נזירות לשם שמים מידי דהוה אנדבת כשרים דקרבן לפרוש הר"ר אליעזר וכדפרישית לעיל וי"ל דמ"מ נדר כשר לא מיקרי כלל דנדר משמע מה שאדם נודר מדאגת יסורים מעוותיהם ולא מאהבה המקום אבל כשרים מופס שפיר דנדבה משמע מאהבה דכתיב (הושע יד) אהבם נדבה אלמא נדבה משמע מאהבה וכן בתוספ' קתני כנדבת הרשעים לא אמר כלום לפי שאין הרשעים מתנדבין כלום ואע"ג דכמה מתנדבים בלשון נדבה ואומרים הרי זו עולה מ"מ לא מיקרי נדבה משום שאין עושין מנדבת לבם מאהבה רק מדאגת יסורים מעוותיהם כנדבת הרשעים אינו קרוייין נדבה לפי שאין עושין מאהבה המקום נדרי כשרים נמי אינו קרוי נדר כיון שאין עושין מדאגת יסורים אלא מאהבה (אלא) קרוי נדבה ולכך קרי נזירות כשרין נדבתם אע"ג דבלשון נדר נמי דכל נזירות בלשון נדר הוא: (הכשרים כאן הם אלא כמקרבן וכל"ל בדף ט ע"ב ד"ה בהלל הזקן כו' סה"ד כלום. אח"כ ד"ה דנזירות מאי כו' אח"כ ד"ה בהכן תוהין כו'. אח"כ ד"ה ואנע"ש כו' וד"ה נדבה וד"ה ר' יהודה אדם ד"ה אמר אביי כו' אח"כ ד"ה כולן שיטה כו' אח"כ ד"ה דשנה בחטא אח"כ ד"ה מרק חרך): וכן הוא אומר בחדש אשר בדא מלבו. וכה"ג לא אשכחן בעלמא: ה"ג **דלא לימא** קרבן **ולימא** קרבן **דלמא אמר** קרבן לה' **דלמא אמר** לה' **ולא אמר** קרבן. ובאלי טעמא שייך בכולהו [כמו] בנדרים כדאמר הש"ס בנזיר דלא לימא לה' הריני נזיר כדכתיב נזיר לאיזה לה' (במדבר ו) ואמרם דלא לימא לה' מרם כדכתיב אשר יאמרם אליו לה' (ויקרא מ) וכן שבועה דכתיב שבועת ה' תהיה וגו' (שמות כב) ומשום דעיקר מכילתין בנדרים נקטו לפרושי הכי בנדרים דוקא:

מסורת הש"ס

ה) [תוספתא פ"ה], ב) מזיר ג. ע"ש יט. כב. ב"ק לא: תענית יא. [שבועות ת. סוטה טו. כריתות כו.], ג) [לעיל נ.], ד) [מ"כ ויקרא פרשה ב ע"ש], ט) [ברא"ת כד], ו) [במדבר ל], ז) [פ"א ה"ב], ח) [ע"ב ד"ה תניא].

תורה אור השלם

1. וְעָשָׂה הַכֹּהֵן אֶחָד לַחַטָּאת וְאֶחָד לְעֹלָה וְכִפֶּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנָּפֶשׁ וְקִדַּשׁ אֶת רֹאשׁוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:
במדבר ו יא
2. וְיַעַל עַל הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית אֵל בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּחֹדֶשׁ אֲשֶׁר בָּדָא מִלִּבּוֹ וַיַּעַשׂ חָג לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל עַל הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר: מלכים א יב לג

הגהות הב"ח

(ה) גמ' נדבה נמי דילמא אתי בה לידי: (ב) שם דתניא ר' אלעזר הקפר נ"ב עיין רש מיר תמילת דף ג: (ג) רש"י ד"ה מאי שנא נודר דלא וכו' כדלעיל הס"ד ואח"כ מ"ה היו מתאוין להביא קרבן חטאת לפי שאין הקב"ה מביא תקלה על ידיהן כלומר כל"ל ותיכות שאין בלין נמתק: (ד) ד"ה מרק שאמר ככר זה עלי חרק:

גליון הש"ם

גמ' כולן שיטה אחת. ע' סוטה טו ע"א תד"ה ספר לה:

פירוש הרא"ש

היו מתאוים להביא חטאת. אלא יהיה קרבן נעבד מהם: שמעון הצדיק הא דאמרן. מדקאמר עליך אמר קרא אים כי יפליא וגו' משמע דוקא כזה לאוי לגזור נזירות אבל כל אדם לא: דשנה בחטא הוא. פעמים נצטער אי נמי שנה בחטא בצער ובטומאה: מתני' הרי אלו בנויין לקרבן. להתפיס בקרבן לתכנויין דריסא קאי לפרושי ומשום דסתם נודר מתפיס בקרבן שהוא דבר הוה ומלוי נקט הרי אלו כנויין לקרבן: נדר במוהי. פי' נשבע ומשום דקאי בנדרים נקט לשון נדר דלעיל (דף ח.) האומר אשבע פ' זה נדר גדול נדר וע"כ לאו נדר גמור הוא דאין נדר אלא מתפיס בדבר הנדור אלא שיש מפרשי' דנשבע לשונות פרק זה קאמר ואעפ"כ נקט

תוספות

שתיקנו וגם לא גזרינן בהא אטו כינויין: הכי נמי משתעי אומות. לאותם הרחוקים מעיקר הלשון כדפרישית:

עין משפט נר מצוה

מו ד מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג עשין קמו טוש"ע יו"ד סי' רז וסי' לא: סעי' י:

מז ה מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' לא: סעי' יא:

מח ו מיי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה סמג לאוין רמא טוש"ע יו"ד סי' לא: סעי' יא:

וכ"ה סברי הכי לא משמעי אומות. כלומר דאפי' משמעי הכי ליתיה מעיקר לשון אלא דמנייהו משמעי בהכי ולאו ליתנא הוא. וקיימא לן כר' יוחנן דאמר לשון אומות הס וקי"ל נמי דכנויי כינויין מותרין: **תניא רשב"ג אומר נדר במוסי לא אמר כלום כמומתא דאמר מוסי הרי אלו כינויין לשבועה.** וה"פ דרשב"ג לפרושי מתני' אתא דכי קתני נדר במוסי לא דאמר במוסי בלחוד אלא דאמר במומתא דאמר מוסי כלומר בשבועה שנשבע משה כדכתיב (שמות ג) ויואל משה לשבע את האיש ומש"ה תנן נדר במוסי דאילו אמר שבועה שקוקה במוסי היה משמע דאמר במוסי בלחוד ומש"ה תנן נדר לאשמועינן דבעינן שיזכיר נדרו של משה דהיינו שבועה והיינו דקאמר רבן שמעון בן גמליאל במומתא [דאמר] מוסי. ואית דגרסי במומי במומתא לא אמר כלום מומי מומתא הרי אלו כינויין לשבועה וה"פ דרבן שמעון בן גמליאל אתא למימר דאילו אמר בני"ת לא הוי כינוי לשבועה וכי תנן במומי לא שיאמר כן עם בי"ת אלא בלא בי"ת ולהך גירסא הא דלא תנן שבועה שקוקה מומי ותנן נדר במומי משום דשבועה שקוקה נגרים משבועה מה שאין כן במומי ולפי שהן כינויים חלוקים [הספיק] בינייהו בנדר:

מתני' לחולין שאוכל לך לכשר לדבי. כולהו בפתחות הלמ"ד קרינן להו ומש"ה אסור דמשמעי לא חולין אלא קרבן לא כשר אלא אסור לא דכי אלא אסור דאשכחן הכי[פ] גבי היתר דלמרינן (עדיות פ"ח מ"ד) העיד יוסף בן יועזר על חיל קמנא שהוא דכן וקרא נמי כתיב[1] כל לפור טהורה לכולם מותרת הלכך כי אמר לא כשר ולא דכי אלא אסור קאמר. וכי תימא אלא אסור משום איסור קאמר ולא משום נדר והוה ליה כמתפיס בדבר האסור ולא מיתסר

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה וכו'. דילמא אמר לה' ולא גמר לדיבור זה דלא אמר קרבן וקא מפיק שם שמים לבטלה אלא לכתחילה בעי למימר עולה והדר לה': **כינויי כינויין אסורין.** אפי' נדר בכינויי כינויין. דקסבר כינויין דתנן במתניתין לשון אומות הס ומשום הכי אם כינה בלשון אחר מהני לשון אומות משיב נמי נדר ואסור: **ולמאן דאמר מוסר קסבר לשון שבדו להם חכמים.** ומשום הכי מותרים דהני הוא דבדו להן חכמים אסורים אבל אם כינה בלשון אחר דלא בדו להן חכמים מותרין: **כהני נמי משמעי אומות.** והני נמי הוו ככינויין עצמן דמתניתין ואסירי: **ובית הלל סברי לא משמעי אומות הכי.** ולאו לשון אומות נינהו ומותרין: **גזרינן כינויי כינויין.** דאסירי אטו כינויין עצמן דמתני' דלשון אומות: **מקנמנא מקנמנא מקנסנא.** דקונס קונס קונס היינו כינויין עצמן אבל בהאי לשון מקנמנא מקנמנא מקנסנא היינו כינויי כינויין: **תני מפשאה.** שם חכם: **תרקיית תרכיית.** כמו חרק חרך: **מיפחזנא מאי מיפחזנא מאי.** דמתחלף במזחנא מי הוי כינויי כינויין אליבא דמאן דאסר: **או דילמא קינמן קאמר.** ולאו כלום הוא: **שבואל בן גרשום משמע.** דכתיב ושבואל בן גרשום נגיד על האוצרות (דה"א כו) ולא משמע לשון שבועה: **נדר במוסי.** כמו מומתא: **מתני' האומר.** לחבירו לא חולין שאוכל לך (פ) ליהוי מה שאוכל לך אלא קרבן ליהוי אסור: או שאמר לא כשר שאוכל לך לא טהור שאוכל לך לא שאמר טמא שאוכל לך לא נותר לא פיגול בכל הני לשונות הוי נדר ואסור: **כאימרא.** שאמר הרי עלי כאימרא דמשמע כבש תמידין: **כדירים.** כדיר בהמות של קרבן ואית דאמרי כדיר העצים: **לעצים.** משמע כעצי המערכה: **כאשים.** כאשו של מזבח: **או נדר באחד מכל משמשי מזבח.** בכלי המזבח כמזרק או כמחתה אסור באומו חפץ שנדר בו:

מנין שלא יאמר אדם לה' עולה לה' מנחה לה' תודה לה' שלמים ת"ל יקרבן לה' וק"ו ומה זה שלא נתכוון אלא להזכיר שם שמים על הקרבן אמרה תורה קרבן לה' לבטלה על אחת כמה וכמה לימא כתנאי[6] בש"א כינויי כינויין אסורין ובה"א[8] כינויי כינויין מותרין מאי לאו מ"ד כינויי כינויין אסורין קסבר[3] (כינויי) כינויין לשון אומות הן ולמ"ד מותרים קסבר לשון שבדו להן חכמים לא דכולי עלמא כינויין לשון אומות הן וב"ש סברי בהני נמי משתעי אומות ובית הלל סברי בהני לא משתעי אומות ואיבעית אימא ב"ש סברי גזרינן כינויי כינויין משום כינויין וב"ה סברי לא גזרינן כינויי כינויין משום כינויין: ה"ד כינויי כינויין דנדרים תני רב יוסף מקנמנא מקנחנא מקנסנא ה"ד כינויי כינויין דחרם תני מפשאה[6] חרקים חרכים חרפים כינויי כינויין דנזירות תני רב יוסף מחזקנא מנזחנא מפיחנא איבעיא להו מיפחזנא מאי מיתחזנא מאי מיתעזנא מאי אמר ליה רבינא לרב אשי קינמא (קינמא) מאי קונם קאמר או דילמא[2] קינמן בשם קאמר א"ל רב אחא בריה דרב חייא לרב אשי קינה מאי קינה של תרנגולין קאמר או דילמא לשון דקונם[3] תיבעי כינויי כינויין דשבועה ה"ד שבואל שבותיאל שקוקאל שבואל שבותיאל בן גרשום משמע אלא שבובאל שבותיאל שקוקאל[3] מהו אמר שמואל אמר אשיבתא לא אמר כלום אשקיקא לא אמר כלום[3] קרינשא לא אמר כלום: נדר במוהי הרי אלו כינויין: תניא[7] רשב"ג אומר האומר[3] במוהי לא אמר כלום במומתא דאמר מוהי הרי אלו כינויין לשבועה: **מתני' [3] האומר[7] לחולין שאוכל לך לא כשר ולא דכי טהור וטמא נותר ופיגול אסור[7] כאימרא כדירים כעצים כאשים כמזבח כהיכל כירושלים נדר באחד מכל משמשי המזבח אע"פ שלא הזכיר קרבן ה"ז נדר בקרבן רבי יהודה אומר ירושלים לא אמר כלום:

גמ'

גמ'

מז א מי' פ"א מהל' נדרים הלכה י"ח סמג לאוין רמב טוש"ע יו"ד סימן רז:

מח ב מי' פ"ב מהל' שבועות הל' ה טוש"ע יו"ד סי' רלו סעי' י:

מט ג מי' פ"א מהל' נדרים [ינ] יח סמג שם עוי"ד סי' רד:

נ ד מי' שם הלכה יד סמג שם טוש"ע י"ד סי' רד סעי' ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' תני מפשאה טחרקים חרכים וכו' תני רב יוסף מנזקנא מנזחנא: (ב) שם דקונם מיבעי. נ"ב תו' לעיל ז. פי' כמו מיקו: (ג) שם שקוקאל אמר שמואל כל"ל ומיבעי מהו נמחק: (ד) שם במשנה האומר (לחולין שאוכל לך) תא"מ וי"ב ס"א לא חולין שאוכל: (ה) רש"י ד"ה האומר וכו' שאוכל לך לא חולין ליהוי מה שאוכל: (ו) תד"ה עמא מימה וכו' מהני לאסור דהוי כאילו אמר עמא כ"ש עמא בהדיא וכו' קצת דשייך וכו' קמ"ל דבקרבן טמא קאמר:

פירוש הרא"ש

וב"ה סבר. דאין לנו לתפוס אלא עיקר הלשון: תני רב יוסף מקנמנא. ירמה שכן היה מקובל רב יוסף שלעני השפה שבאותו הלשון מדברים כן וכן הגן לשונות דמבעיא ליה יש שהיו אומרים שהמופלגים בעלוג היו המדברים כן: משאה. שם חכם: שבואל שבואל בן גרשום משמע. ואין דרך לעשות שבועה שם של אדם: במוהי לא אמר כלום. שנראה שהבי"ת היא משם התינה ואין במשמעותיה כלום והיינו טעמא דבמומתא אבל מוהי ומומתא הן כנויין לשבועה דשבועה מתרגמינן מומתא ומוהי דומה לאומי ושבע מתרגמינן ואומי: מתני' לחולין שאוכל לך. הלמ"ד נקוד בפתח והוי כמו לא חולין ומשמעו לא חולין אלא קרבן ליהוי מה שאוכל לך: לא כשר. משמע לא כשר אלא פסול והיינו קדשים דשייך בהו כשרות ופסלות: לא דכי. לא מותר כמו חיל קמנא דכן (עדיות פ"ח מ"ד) משמע לא מותר אלא אסור ואיינו קדשים אע"ג דנעלה וטרפה נמי אסורין התנן לקמן בפ"ב (דף יח:) דפתח נדרים להתמיר דכיון דדעתו להתפיסו נגדר אמרינן דלדבר המדור נתכוון: טהור וטמא נותר ופגול אסור. אם אמר טהור או טמא שאוכל לך דהיינו קדשים שנוהג בהם טומאה וטהרה ואע"ג דתרומה נמי שייך בה טומאה וטהרה אם נדרים להתמיר: נותר. קדשים שנתותרו: פגול. שחשב עליהם בשעת עבודה לאכלם חוץ לזמנן או חוץ למקומן: אסור. לפי שהתחיל בכ"ף הפסוק בתיקונו: כאימרא. כעלה הקרבן: כדירים. כלשכת העצים הו לבשכת הטלאים: כעצים. שני גזרי עצים: כאשים. כקרבנות. ירושלמי כלם המזבח: בהיכל בירושלים. קבני חומת העיר ומגדלותיה מעידי הלשכה אתו. ירושלמי כמזבח כקרבנות המזבח בהיכל כקרבנות ההיכל בירושלים בקרבנות ירושלים והכי מסתבר דהא לא קאמר בחומת ירושלים: באחד מכל משמשי המזבח. מזרקות מחתות ומזלגות: הרי נדר זה בקרבן. כאילו הפסיק בקרבן ופתח נדר בקרבן מתפיס: האומר ירושלים. בלא כ"ף לא אמר כלום:

אומר בטוהי כטומתא לא אמר כלום. פר"י לפי שנראה שתי מיבות כמו מיבה בפני עצמה פר"י דפליג אתנא קמא דמתניתין דקתני נדר במוהי ודוקא קאמר לשון זה דמתני' שאמר במוהי בני"ת ואפ"ה מהניא מ"כ פליג ארשב"ג דהכא: לחולין שאוכל לך. ול"ג לא חולין: לא כשר ולא דכי. ר"ל בקרבן לא כשר ולא דכי דכשרות וטהרה לא שייך ל"א בקרבנות שיש קפידה בטהרתם וכן גבי כשר קרבנות דוקא אמר פסול וכשר דגבי חולין שייך איסור והיתר: טמא. מיתה למה לי טמא הסתא דה"ל מהני לאסור (ו) טמא כ"ש טמא בהדיא וי"ל דסל"ח דדוקא לא דכי אסיר טהרה קצת שייך בקרבנות שצריכין לטהור בטהרה אבל טמא בהדיא הוי אמינא אדרבא משמע דבר שנוהגים בו טומאה דהיינו חולין קמ"ל דבקרבן טומאה קאמר: נותר ופגול. אע"ג דהוי דבר האסור דמתפיס בעיקר קדושת הקרבן שנעשה נותר ופיגול: כאימרא. יש לפרש כאימרא דמתיבתא אי נמי ולד מטמא אי נמי אילו של אברהם אבינו: כדירים. של קרבנות ל"ג כדיר של עצים ולפי שהני שהני עניני דיר הן לכך נקט לשון רבים כדירים: בעצים. עני מערכה: כאשים. הקרבן עצמו קאמר אשה ריח ניחוח וכירושלמי מפרש בעצים שני גזרי עצים כאשים שהבריות של מזבח דאש של מזבח מועלין בו כדאיתא ביומא (דף מו:): משמשי מזבח. מפרש בירושלמי כגון מחתה:

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַיְיָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב

2. וְאַתָּה קַח לְךָ בְּשָׂמִים רֹאשׁ מָר דְּרוֹר חֲמֵשׁ מֵאוֹת וְקִנְּמָן בְּשָׂם מַחֲצִיתוֹ חֲמִשִּׁים וּמָאתַיִם וּקְנֵה בֹשֶׂם חֲמִשִּׁים וּמָאתָיִם:

שמות ל כג

מוסף רש"י

לא כשר ולא דכי. ה"ג כשר לדבי טהור, כלומר שאמר לו כשר מה שאוכל לך, או טהור, אסור לאכול משלו, שנשאל מהקדש כשר או טהור או טמא, שאין דרך לשון בני אדם להזכיר טומאה וטהרה אלא בקדשים, ולדבי כמו לא דבי, כלומר לא כשר, כדאמרינן העיד יוסף בן צידיה על חיל קמנא דבי, כלומר כשר (ראה"ה בשמו).

תוספות

מ"ד אבור קבבר לשון אומות הן. וה"ג משמעי לאומות מ"ד מותר קסבר לשון שבדו חכמים (בגזיר) כינויי [כינויין] לא בדו: **א"בעיא** להו מפזיחנא מאי. אדפליג מייתי קאי לכך נקט מפזיחנא קודם מפקיחנ' מאי מכדיקנא מאי וא"ת אמאי לא מיבעיא כמו כן גבי קונם בהפוך האותיות מקנמנא מאי וכו' וי"ל כיון שיש מימי"ן [נ"א עייני"ן] תכופין יחד אין זה נראה כינוי כלל אבל מיתה דה"ל למיבעיא מנקימנא מאי וכו' וי"ל דהא פזיחנא לעולם אות ראשונה לא מזון ממקומה: **רשב"ג** דמתניתין דקתני נדר במוהי ודוקא קאמר לשון זה דמתני' שאמר במוהי בני"ת ואפ"ה מהניא מ"כ פליג ארשב"ג דהכא: לחולין שאוכל לך. ול"ג לא חולין: לא כשר ולא דכי. ר"ל בקרבן לא כשר ולא דכי דכשרות וטהרה לא שייך ל"א בקרבנות שיש קפידה בטהרתם וכן גבי כשר קרבנות דוקא אמר פסול וכשר דגבי חולין שייך איסור והיתר: **טמא.** תימה למה לי טמא הסתא דה"ל מהני לאסור (ו) טמא כ"ש טמא בהדיא וי"ל דסל"ח דדוקא לא דכי אסיר טהרה קצת שייך בקרבנות שצריכין לטהור בטהרה אבל טמא בהדיא הוי אמינא אדרבא משמע דבר שנוהגים בו טומאה דהיינו חולין קמ"ל דבקרבן טומאה קאמר: נותר ופגול. אע"ג דהוי דבר האסור דמתפיס בעיקר קדושת הקרבן שנעשה נותר ופיגול: **כאימרא.** יש לפרש כאימרא דמתיבתא אי נמי ולד מטמא אי נמי אילו של אברהם אבינו: כדירים. של קרבנות ל"ג כדיר של עצים ולפי שהני שהני עניני דיר הן לכך נקט לשון רבים כדירים: **בעצים.** עני מערכה: **כאשים.** הקרבן עצמו קאמר אשה ריח ניחוח וכירושלמי מפרש בעצים שני גזרי עצים כאשים שהבריות של מזבח דאש של מזבח מועלין בו כדאיתא ביומא (דף מו:): משמשי מזבח. מפרש בירושלמי כגון מחתה:

ה) [מוספתא מיר דפ"ח], ו) טעות הדפוס, ז) [גיר' הערוך קוינפא], ד) [תוספתא פ"ח], ט) [דכי רש"ס], ו) [דברים יד],

גמ' ליה ליה מכלל לאו אסר שומע הן. כגון במתניתין דמכלל דאמר לא לחולין שמעי' מינה הא קרבן הוי ואהכי אסור ור' מאיר סבר דלא הוי אסור אא"כ אמר בפירוש לא חולין ליהוי אלא קרבן דלא משמע ליה מכלל לא חולין אסר שומע קרבן: **דתנן.** במסכת קידושין בפרק האומר ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי דכתיב[ד] ויאמר (ה) אליהם משה אם יעברו בני גד ובני ראובן אתכם וגו' ואם לא יעברו וגו' נכתוב אם לא יעברו דלא צריך למיכתב אלא אם לא יעברו דמשמע אם לא יעברו ונאחזו בתוככם הא אם יעברו ונתתם להם וגו' אלא להכי איצטריך למיכתב לתרוייהו דלא אמרינן מכלל לאו אסר שומע הן. ומתניתין קתני אסור דמכללא לא לחולין שמעינן קרבן: **אלא.** מתניתין רבי יהודה היא דאית ליה מכלל לאו אסר שומע הן דלית ליה תנאי כפול: **אימא סיפא רבי יהודה אומר אף האומר ירושלים לא אמר כלום.** דפליג אתנא דלעיל מינה דהיינו ר' מאיר דסתם משנה (ב) היא ומדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה דלא כ"ב הוי רישא וסיפא רבי יהודה ומגיעתא רבי מאיר: **אר' יהודה אומר האומר ירושלים כו'.** דבעינן שיאמר בירושלים כלומר (ג) גזירים בירושלים: **עד שידור בדבר הקרב בירושלים.** כגון קרבנות ומנחות שקריבין לגבי מזבח (ג): **האומר בירושלים לא אמר כלום.** דלא מיקדשא ירושלים: **ורבי תנאי אליבא דרבי יהודה.** דתנא דמתניתין סבר האומר ירושלים לא אמר כלום הא בירושלים אסור דירושלים מיקדשא ותנא דברייתא סבר האומר בירושלים לא אמר כלום דקסבר ר' יהודה לא נתקדשה ירושלים אא"כ (ד) יאמר כדבר הקרב בירושלים: בין

גמ' סברוה מאי לחולין לא לחולין ליהוי אלא קרבן מני מתני' אי ר"מ (ה)ליתי ליה מכלל לאו אתה שומע הן דתנן (ו)ר"מ אומר (ז)כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי אלא ר' יהודה היא אימא סיפא ר"י אומר האומר ירושלים לא אמר כלום מדסיפא ר' יהודה רישא לאו רבי יהודה היא כולה ר' יהודה היא והכי קתני שר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום וכי אמר בירושלים לר"י מי מיתסר (ח)והתניא ר' יהודה אומר האומר בירושלים לא אמר כלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים כולה ר' יהודה היא ותרי תנאי אליבא דר"י תניא

מיתסר אפילו הכי כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אזלינן לחומרא דקיימא לן(ו) סתם נדרים להחמיר: **טהור טמא פגול נותר אסור.** כך היא הגרסא בנוסחאות וקשה בעיני מאי איכא בין טהור לדכיון דתנא לדכי בלמ"ד מכלל דבלא למ"ד לא מיתסר וכיון שכן כי אמר טהור בלא למ"ד למה יאסר והלא דכי תרגומו של טהור הוא. ומצאתי להרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות נדרי' (הל' יח) שכתב טהור בלמ"ד וטמא פגול נותר בלא למ"ד וכן נראה לי עיקר ואי גרסינן הכי במתני' לטהור בלמ"ד ניחא. ואי לא גרסינן ליה נראה לי משום דתנא למ"ד נדרי לא חש למתני' בטהור דמילתא פשיטא היא דדכי וטהור שוו להדדי דחד עניינא הוא. ותנא במתני' תלא דיני תני. דכל היכא שהוא מזכיר שם שמשמעותו להיתר צריך שיזכיר בתחלתו למ"ד בפתח ומתסר דמכלל לאו אתה שומע הן והיינו חולין כשר דכי טהור. וכל היכא שמזכיר שם שהוא מורה איסור ושייך בקדשים כגון טמא פגול נותר ובהני לא שייכא למ"ד פתוחה בתחלתן דאדרבה אי אמר להו בלמ"ד איכא למימר דלהיתרא קמכוון ובהני נמי אע"ג דלא אמר בהו כ"ף הדמיון מתסרי אפילו לר"י דהא בגמ' מוקמי למתני' כרבי יהודה כולה ואפי' הכי בהני אסור בלא כ"ף שכיון ששמו מורה אסור בלא כ"ף נמי מתסר לכולי עלמא אע"ג דמצינן למימר דכי אמר טמא תתרומה קמכוון דשייך בה נמי טומאה וטהרה דתרומה נמי הויא לה דבר האסור וכי מתפיס בה לא אתסר כדאמרינן בגמרא(ו) אפי' הכי כיון דאיכא למימר נמי לקדשים קמכוון הוה ליה כסתם נדרים להחמיר. והדר תני כאימרא דנדרים בעלים וכו' דהני כולהו אין שמן מורה על שם איסורן ומשום הכי אמר רבי יהודה דבעי דליימריניהו בכ"ף דאי לא לא משמע דאמר אסור מה שאין כן בפגול ונותר דכיון ששמן על שם איסורן הרי הוא כאומר כפגול כנותר. ואם תקשה עלי והתנן באידך מתניתין [נקמן יג.] האומר קרבן עולה מנחה וכו' ואפילו הכי תנן בה ר' יהודה מתיר וטעמא דכולהו דלא אמריגהו בכ"ף ואמאי והא הני שמן מורה איסור ומאי שנא מפגול ונותר לאו קושיא היא שאלו אע"פ ששמן מורה איסורן מ"מ אין שמן על שם איסורן שהאומר בהמה זו עולה או חטאת אינו מתכוין בשם זה לאיסורא אלא שצריך לעשות ממנה דיני עולה או חטאת או תודה או שלמים מה שאין כן בפגול ונותר ששמן עליהם משום איסורן בלבד ולפיכך כל שאמר פגול או נותר עלי ככר זה דבריו מוכיחין שלאיסור הוא מתכוין וכפגול וכנותר קאמר ומש"ה מתסר בלא כ"ף אפילו לר' יהודה. אי נמי טעמייה דר' יהודה דבעי כ"ף משום דבלא כ"ף אפשרא ליה דאי אימרא קאמר וכן בשאמרא ומש"ה בטמא פגול נותר דלא שייך אי טמא לא בעיא כ"ף והכי מוכח האי פרושא בגמרא [נקמן יג.] דתניא מודים חכמים לר' יהודה באומר הא קרבן וכו' כלומר אע"ג דפליגי עליה באומר קרבן גרידא דלא אי קרבן קאמר באומר הא קרבן מודו ליה. כך נראה בעיני פירוש משנתינו ורוב' לראשונים ז"ל שעמעמו בה הרבה ולא העלו דבר מחוור לפי דעתי: **כאימרא.** כשה של קרבן דסתם נדרים להחמיר ועוד דמשמע דכשה הידוע קאמר: **נדרים.** בקרבנות שבנדרים: **בעלים.** כשני גזירי עצים שהיה עורך על גבי מערכה כדכתיב [ויקרא ו] ובער עליה הכהן עצים: **באשים.** כשלהבות של אש שעל המזבח: **בירושלים.** בקרבנות שבירושלים: **האומר ירושלים לא אמר כלום.** משום דלא אמר בירושלים: **גמ' סברוה.** האי סברוה א] במסקנא נמי קאי ולכותיה בריש בנא בתרא (דף ב.): **ליה ליה מכלל לאו אסר שומע הן.** דהוא בעי תנאי כפול וכדילף מתנאי בני גד ובני ראובן דכתיב [במדבר לב] אם יעברו ואם לא יעברו: **דתנן ר"מ אומר.** בפרק האומר בקידושין. ואע"ג דאמרינן בשבועת העדות (שבועות לו.) דכי לית ליה לר"מ מכלל לאו הן בתמונה באיסורא אית ליה הא אסיקנא התם *דבסוטה ועדות לית ליה משום דהוו איסורא דאית ליה בהו ממונא ודברים שבממונא אית ליה מכלל לאו אתה שומע הן. ואע"ג דר' חייא פליג עליה דר"מ בתנאי כפול בפרק האומר (קדושין סא.) אפ"ה בעי לאוקמא למתני' כר' יהודה משום דאיירי בה ואע"ג דאלטריך לדאוקי ולמימר תרי תנאי אליבא דרבי יהודה ולא בעי לאוקמא כרבי חייא שלא מזכר בה כלל: **מדסיפא ר' יהודה הוי רישא לאו ר' יהודה.** מדקתני סיפא ר' יהודה אומר מכלל דעד השתא לאו ר' יהודה בלחוד קתני: **כולה ר' יהודה היא וכו'.** שר' יהודה אומר האומר ירושלים לא אמר כלום כיון שלא הזכיר כ"ף הדמיון וה"ה לאימרא דירים ועצים אלא דנקט ירושלים משום דסמיך ליה אבל בפגול ונותר ומטמא מודה בהו ר' יהודה דלא בעי כ"ף וכמו שפרשתי במשנתינו ומש"ה תנא בלא כ"ף: **תרי תנאי אליבא דר' יהודה.** תנא דמתני' סבר דלר' יהודה דעתו על דבר הקרב בירושלים וכי אמר בירושלים מתסר ותנא ברא סבר דדעתו על עצים ואבנים ועד שידור בדבר הקרב לא מתסר:

מתני'

ממנה כיון שאוסר ממון של חבירו עליו: כולה רבי יהודה היא. וה"ק שרבי יהודה אומר כל האומר ירושלים לא אמר כלום עד שיאמר בכ"ף וא"ת כיון דכולה ר' יהודה מ"ב לא כשר לא דכי וכו' טמא נותר פיגול נמי ליכא כ"ף ואמר דמיל הנדר ואור"י דעד כאן ר' יהודה לא קאמר דבעי כ"ף אלא כשמתפיס בשם דבר כגון קרבן עולה ומנחה וכן כיולא בהן שהם שם דבר אבל בשון פעולה מודה ר' יהודה דלא בעינן כ"ף והוי לשון פעולה מיניה טהור טמא ומטמא פיגול ומפגול אע"ג דקרבן נמי יש לפרש לשון מוקדש מ"מ על כרחך שם דבר הוא דקרוי סכי: והתניא האומר בירושלים לא אמר בלום עד שידור בדבר הקרב בירושלים. וס"ל דאף ירושלים מתרומת הלשכה דהוי דבר הנדור בלא מין דעת הטילר לכך אלא דעתו להתפיס כמו שירושלים קדוש יותר מכל ארץ ישראל ולא דבר הנדור: תרי תנאי אליבא דר' יהודה. דאמר ירושלים בלא כ"ף הא בכ"ף מיתסר כגירא דדעת הנודר להתפיס בקדושת ירושלים שעשויה מתרומת הלשכות:

מסורת הש"ס

א) [נקמן יג: שבועות לו.], ב) קדושין סא., ג) שם מד., ד) [במדבר לב], ה) מ"א לקרבנות שבירושלים, ו) [נקמן יח:], ז) [נקמן יב.], ח) שיך לע"ב,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דתנן וכו' דכתיב ויאמר משה אליהם אם יעברו: (ב) ד"ה אימא סיפא וכו' דסתם משנה ר' מאיר הוא ומדסיפא: (ג) ד"ה עד שידור וכו' לגבי מזבח אבל האומר כל"ל והל"ל: (ד) ד"ה ותני מנאי וכו' אא"כ ידור בדבר הקרב:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) בהר"ן ד"ה סברוה בסמקנא נמי קאי ולכותיה בב"ב דף ב. סברוה מאי ממילא נותר וע' מולין ד ע"ב סברוה וכו' מאי דמקשו הכשר"ל וכר"ן והריטב"א שם. וכזה ר"ל ודו"ק: ב) שם ד"ה ליתי ליה וכו'. יעו"ש שהעלה דנדרים הו"ל איסור שיש בו ממון וכ"כ התוס' אלא שהיסור לשון יש בדבריהם יעו"ש. ולפ"ז ל"ל דמיר נמי איסור שיש בו ממון שאוסר היין עליו דאל"ה מאי פריך לעיל ד' ע"ב מיתי בהה מלינו מנדרים הא איסור לא יצפינן מאיסור שיש בו ממון ונדרים יש בו ממון אע"כ ל"ל כדכתינא: ויש לי בזה ל"ע רב דלפ"ז קושית התוס' בכתובות דף מו ע"ב בד"ה ממונו מאיסורא וכו' בש"ע דלילף קידושין מנדרים דהוי איסור מאיסור ומה שתילו התוס' דקדושין הוי איסור עם ממון קשה הא נדרים נמי הוי איסור עם ממון כמ"ש התוס' והר"ן יו"ל. ול"ע ודו"ק:

פירוש הרא"ש

גמ' כל תנאי שאינו בתנאי בני גד ובני ראובן כו'. אע"ג דבלא כפילות הוה משמע תנאה ליה לא מכלל לאו אתה שומע הן: אלא ר' יהודה היא. דהוא בר פלוגתיה דר' מאיר בכל מקום: מדסיפא ר' יהודה הוי רישא לאו ר' יהודה. ס"ל אין חילוק בין ירושלים בלא כ"ף לירושלים בכ"ף: האומר בירושלי' לא אמר בלום. דסבר אומת ירושלים לא אמו משירי הלשכה ולפי' הירושלמי לא משמע ליה בקרבנות ירושלים כיון שאינן קרבין בירושלי':

ב) חולין החולין בחולין בו'. קמ"ל דלא אמרינן מכלל לאו אתה שומע הן דמשמע בחולין יהיה מה שלא אוכל לך הא מה שאוכל לך יהא בהקדש: לא חולין שאוכל לך אסור. דמשמע לא חולין ליהוי אלא קרבן מה שאוכל לך וכר"מ אתיא מדפריך מרישא לסיפא ולא פריך ממגיעתא ואע"ג דמתניתין לחולין שאוכל לך אוקימנא כר' יהודה שאני הכא כיון דקאמר לא חולין כאילו אמר בהדיא קרבן יהא ומתניתין לחולין בפתח קתני אלא דאוכל לך הוה ליה כמו שאוכל לך ואי הוה אמר בהדיא קרבן יהא ומתניתין לחולין שלא אוכל לך הוה ליה כמו שאוכל לך הא מה שאוכל לך הוה ליה לאו אלא דא